

MINISTERIET FOR
BØRN, UNDERVISNING
OG LIGESTILLING
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Vejledning til folkeskolens prøve med selvvalgt problemstilling i historie, samfundsfag og kristendomskundskab – 9. klasse

Prøven er enkelfaglig, men denne vejledning gælder for alle tre fag

Indholdsfortegnelse

Formål med vejledningen	3
Prøvegrundlag (Fælles Mål)	3
Prøveform og -indhold	4
Faglige områder	6
Prøveforløb – trin for trin	8
Uddybning af prøvens elementer	10
Ad 1. Principper for opgivelser	10
Ad 2. Principper for lodtrækning af emner/temaer	12
Ad 3. Principper for vejledning af eleverne	13
Ad 4. Principper for delemner og problemstilling	13
Ad 5. Principper for udvælgelse af kilder	15
Ad 6. Principper for kulturteknikker (redskaber til erkendelse og formidling) og produkter	16
Ad 7. Principper for godkendelse af eleverne prøvemateriale	17
Ad 8. Principper for udarbejdelse af lærerstillede spørgsmål ud fra elevernes problemstillinger	17
Ad 9. Prøvemateriale sendes til censor	18
Ad 10a. Prøvedagen: Principper for forberedelse og hjælpemidler	18
Ad 10b. Prøvedagen: Eksaminationen	19
Mundtlighed i forbindelse med prøven	20
Vurderingskriterier	21
Vurdering af produkt	21
Vurdering af kompetencer: Historie	21
Karakterfastsættelse i historie	23
Vurdering af kompetencer: Kristendomskundskab	24
Karakterfastsættelse i kristendomskundskab	25
Vurdering af kompetencer: Samfundsfag	26
Karakterfastsættelse i samfundsfag	27
Censor	28
Elever med særlige behov / tosprogede elever	28
Sygeprøver	30
Bilag 1 - prøvebekendtgørelsens fagbilag	31
Bilag 2 - prøvebekendtgørelsen om bedømmere (censorer og eksaminatorer)	34

Formål med vejledningen

Formålet med denne vejledning er at forklare de prøvekrav, der stilles i prøvebekendtgørelsen, og at tydeliggøre den sammenhæng, der er mellem prøvebekendtgørelsen og folkeskolens formål, fagformålene, kompetencemål, færdigheds- og vidensmål samt de vejledende læseplaner i historie, samfunds-fag og kristendomskundskab.

Ifølge folkeskolelovens § 5, stk. 1, skal indholdet i undervisningen vælges og tilrettelægges, så det giver eleverne mulighed for faglig fordybelse, overblik og oplevelse af sammenhænge. Undervisningen skal give eleverne mulighed for at tilegne sig de enkelte fags erkendelses- og arbejdsformer. I vekselvirkning hermed skal eleverne have mulighed for at anvende og udbygge de tilegnede kundskaber og færdigheder gennem undervisningen i tværgående emner og problemstillinger.

Ifølge folkeskolelovens § 18, stk. 4, skal lærer, pædagog og elev løbende samarbejde om fastlæggelse af målene for elevens arbejde. Desuden skal undervisningsformer, metoder og stofvalg i videst muligt omfang foregå i samarbejde mellem lærer og elever. Samarbejdet mellem lærer, pædagog og elev skal naturligvis både ses i lyset af den overordnede formålsbestemmelse samt formålet for fagene, henholdsvis historie, samfunds-fag og kristendomskundskab, og fagenes kompetencemål.

Prøven med selvvalgt problemstilling skal afspejle undervisningen, som beskrevet i folkeskoleloven for de enkelte fag.

Prøvegrundlag (Fælles Mål)

Kravene i fagene historie, kristendomskundskab og samfunds-fag, som de er beskrevet i Fælles Mål og i bekendtgørelsen, danner grundlaget for tilrettelæggelsen af prøverne i fagene. Ifølge folkeskolelovens § 18, stk. 3, skal undervisningens indhold fastlægges således, at kravene kan opfyldes ved prøven i de enkelte fag.

Ifølge vejledningerne for fagene (se www.emu.dk) skal undervisningen indeholde en problemorienteret tilgang til emner/temaer, ligesom eleverne skal have arbejdet med forskellige kulturteknikker, der benyttes som redskaber til erkendelse og formidling. For historie og samfunds-fag gælder, at eleverne skal opleve arbejdet med kildekritik som en naturlig arbejdsproces i faget. Kildekritik er en grundlæggende metode i både historie og samfunds-fag og skal dermed også være en del af den daglige undervisning.

Prøveform og -indhold

Prøven med selvvalgt problemstilling er en praktisk-mundtlig prøve, som enten aflægges individuelt eller i grupper af 2-3 elever. Den enkelte elev træffer (med vejledning fra læreren) afgørelse herom, inden der trækkes emne/tema.

Prøven bygger på, at eleven/gruppen trækker et emne eller tema, der er kendt fra opgivelserne, og altså fra undervisningen. Et emne/tema er et bredt, fagligt fokusområde, der rummer flere faglige problemstillinger. Eleverne indkredser på baggrund af det lodtrukne emne/tema ét delemne og én problemstilling, som de via højst 5 kilder fordyber sig i og planlægger en fremlæggelse af. Som en del af arbejdet fremstiller eleverne et produkt, der bidrager til og understøtter besvarelsen af problemstillingen. Eleverne kan kun deltage i prøven, hvis problemstilling, kilder og produkt er godkendt af læreren og skolens ledelse samt afleveret rettidigt til censor.

Ud fra hver gruppes problemstilling formulerer læreren 2-3 analyserende, fortolkende eller perspektiverende spørgsmål, som inddrager fagets kompetenceområder. De lærerstillede spørgsmål er ekstemporale og skal sendes til censor sammen med det øvrige prøvemateriale. Prøvematerialet kan sendes digitalt eller i papirkopi. Kontakt gerne censor for udvælgelse af, hvilket materiale censor ikke på forhånd har adgang til, og som derfor skal gøres tilgængeligt for censor. Censor skal have mulighed for at kende alt prøvemateriale. Medsend et vellignende foto af produkter, evt. vedhæftet korte beskrivelser.

Eleverne skal i begyndelsen af prøveforløbet orienteres om prøvens forløb, herunder opgivelser, prøvekrav og vurderingskriterier, ligesom eleverne skal have kendskab til, hvad prøvens enkelte dele skal indeholde (ifølge prøvebekendtgørelsen §3).

Tidligst 1. april trækker eleverne et emne/tema blandt det opgivne stof. Det trukne emne/tema er dermed den enkelte elevs/gruppens prøvegrundlag, og det er inden for denne ramme, at eleverne udarbejder en problemstilling og et produkt. Produktets rolle er i formidlingsøjemed at understøtte faglige pointer.

Arbejdet med besvarelsen af problemstillingen gennemføres i den sidste del af undervisningstiden og med vejledning fra læreren. Klassen skal have min. 6 vejledningslektioner med faglæreren. Vejledningsforløbet kan enten foregå samlet for hele klassen eller for de enkelte grupper. Eleverne skal i denne periode have adgang til internet, bøger og andet materiale anvendt i undervisningen. Det kan være nyttigt at inddrage Pædagogisk Læringscenter på skolen i vejledningsperioden.

På selve prøvedagen får eleverne forberedelsestid umiddelbart forud for prøveafholdelsen, hvor der blandt andet arbejdes med de lærerstillede ekstemporale spørgsmål. Hertil gives forberedelsestid svarende til 25 minutter til elever, der arbejder individuelt, 40 minutter til grupper med to og 55 minutter til grupper med tre elever.

Eksempler på enkeltfaglige prøveforløb

Eksempel fra historie

Emne fra undervisning: "Den kolde krig"

Problemstillinger fra undervisningen: "Hvorfor kom det til en konflikt mellem Øst og Vest?" "Kunne konflikten have været undgået?"

Elevens / gruppens træk af emne: "Den kolde krig".

Elevens / gruppens valgte delemne: "Marshall-hjælpen".

Elevens / gruppens problemstilling: "Hvilken indflydelse havde Marshall-hjælpen på udvikling i henholdsvis Øst- og Vesteuropa?"

Produkt: En stor illustrativ planche på en tavle, som viser udviklingen i Øst og Vest. Grafer og billeder + tekst og tegninger.

Lærerstillede, ekstemporale spørgsmål:

"Hvordan spillede de klassiske ideologier ind i konflikten?"

"Er der noget, som historisk set (før den kolde krig) kan forklare væsentlige forskelligheder imellem Rusland (USSR) og USA?"

"Er der noget, der minder om den kolde krig i dag, og hvordan?"

Eksempel fra samfundsfag

Emne fra undervisningen: "Politik og ideologi"

Problemstillinger fra undervisningen: "Hvordan hænger politik og ideologi sammen?" Hvilken indflydelse har ideologierne på politikken i rød og blå blok? Lever ideologierne i dagens Europa?

Elevens / gruppens træk af emne: "Politik og ideologi".

Elevens / gruppens valgte delemne: "Ideologi i dag".

Elevens / gruppens selvvalgte problemstilling: "Har de klassiske ideologier spillet fallit i dagens Danmark?"

Produkt: Eleven / gruppen har gennemført interviews med ungdomspolitikere og klippet dem sammen til en lydreportage.

Lærerstillede, ekstemporale spørgsmål:

"Beskriv og giv eksempler på sammenhængen mellem velfærd, økonomi og ideologi?"

"Hvordan spiller ideologier en rolle i det europæiske samarbejde?"

Eksempel fra kristendomskundskab

Emne fra undervisningen: "Mødet mellem Kristendommen og Islam"

Problemstillinger fra undervisningen: "Er de to religioner mest præget af forskelle eller ligheder?"
"Hvorfor opstår der splid mellem de to religioner?"

Elevens/gruppens træk af emne: "Sammenstilling af religioner".

Elevens / gruppens delemne: "Gengældelse i Bibelen og Koranen".

Selvalgt problemstilling: "Findes der i skrifterne belæg for, at gengældelse er mere acceptabelt i den ene af de to religioner?"

Produkt: Elevproduceret filmklip, som viser korte interviews med præst og imam samt centrale citater fra Bibelen og Koranen.

Lærerstillede, ekstemporale spørgsmål:

Hvilke andre religioner, har tradition for gengældelse?"

"Hvordan kan spørgsmålet om gengældelse også hænge sammen med begrebet "retfærdighed", som er centralt i flere religioner?"

Faglige områder

Prøvernes faglige grundlag er beskrevet i de enkelte fags kompetenceområder og kompetencemål med tilhørende færdigheds- og vidensmål (Fælles Mål). Opgivelserne til prøven skal dække alle fagets færdigheds- og vidensmål inden for trinforløbet 8.- 9. klasse. Ved planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisningen skal de enkeltfaglige kompetenceområder derfor være i fokus.

Et emne/tema omfatter oftest flere kompetencemål og færdigheds- og vidensmål. Det er muligt at læse mere om de enkelte kompetenceområder i de enkelte fags læseplaner og vejledninger til fagene (www.emu.dk). Læseplanerne er bindende, når de er vedtaget lokalt.

Kompetenceområderne fra Fælles Mål:

Historie

- Kronologi og sammenhæng
- Kildearbejde
- Historiebrug

Kristendomskundskab

- Livsfilosofi og etik
- Bibelske fortællinger
- Kristendom
- Ikke-kristne religioner og andre livsopfattelser

Samfundsfag

- Politik
- Økonomi
- Sociale og kulturelle forhold
- Samfundsfaglige metoder

Ifølge prøvebekendtgørelsen så prøves eleverne i følgende (jf. punktet vurderingskriterier senere i vejledningen):

I **historie** prøves eleverne i at inddrage relevant viden om historie, herunder:

- kronologiske sammenhænge
- analyse, fortolkning og anvendelsen af kilder
- historiebrug
- anvendelse af faglige begreber

(Prøvebekendtgørelsen § 13. stk.8)

I **kristendomskundskab** prøves eleverne i at inddrage relevant viden om religiøse, etiske og/eller livsfilosofiske spørgsmål herunder fx:

- forhold mellem individ og religion samt religion og samfund
- kristendom og andre religioner og livsopfattelser
- perspektivering til hverdagsliv og/eller en større sammenhæng
- anvendelse af faglige begreber

(Prøvebekendtgørelsen § 14. stk. 8)

I **samfundsfag** prøves eleverne i at inddrage relevant viden om samfundsforhold, herunder fx:

- politiske og økonomiske forhold
- sociale og kulturelle sammenhænge
- analyse, fortolkning og anvendelse af kilder
- anvendelse af faglige begreber Der gives individuelle karakterer

(Prøvebekendtgørelsen §15. stk.8)

Prøveforløb – trin for trin

Prøveforløbet kan tidligst sættes i gang 1. april, hvor eleverne trækker emne/tema. Selvom prøven igangsættes før udtræk af faget, vil træk af emner/tema være bindende, og skoleledelsen skal være til stede.

Prøven forløber således, trin-for-trin:

1. Opgivelser

Læreren udarbejder sammen med klassen opgivelser med angivelse af emner/temaer og tilhørende problemstillinger, som har været genstand for undervisningen på 9. (og evt. 8.) klasses trin. Udgangspunktet for dette arbejde kan være lærerens årsplan for faget og klassen. Opgivelserne vil støtte eleverne i deres arbejde med den selvvalgte problemstilling. Alle fagets færdigheds- og vidensområder skal være dækket i opgivelserne. Der skal i opgivelserne være en tydelig angivelse af koblingen mellem emne/tema og Fælles Mål for faget. Skoleledelsen skal underskrive opgivelserne, inden de sendes til censor.

2. Træk af emne/tema

Eleverne trækker, enten individuelt eller i grupper, et emne/tema blandt de opgivne emner/temaer. Dette sker tidligst 1. april og senest 5 dage før de skriftlige prøver. De enkelte emner/temaer skal være så bredt formuleret, at der inden for hvert område kan formuleres en række forskellige faglige problemstillinger. Trækning af emne/tema foregår under overværelse af skolens ledelse. Træk af emne/tema er bindende og kan ikke ændres.

3. Valg af delemne/tema

Eleverne indkredser, under lærerens vejledning, et delemne inden for det trukne emne/tema, som de ønsker at fordybe sig i. Delemnet skal godkendes af læreren.

4. Valg af problemstilling

Eleverne formulerer, under lærerens vejledning, et udkast til en problemstilling i relation til det godkendte delemne. Den faglige problemstilling kan være kendt fra undervisningen, men må også gerne være forskellig fra de faglige problemstillinger, som eleverne tidligere har arbejdet med i undervisningen. Problemstillingen skal godkendes af læreren.

5. Valg af kilder

Eleverne udvælger og inddrager, under lærerens vejledning, et antal kilder (højst 5) til undersøgelse af deres selvvalgte problemstilling. Dette arbejde påbegyndes i vejledningsperioden. De kildetyper, eleverne vælger, skal indgå i opgivelserne og være på dansk. Hvis kilden ikke findes på dansk, skal den oversættes. Kildetypen skal være kendt fra undervisningen, da der kan være stor forskel på at arbejde med fx en lovtekst, en spillefilm eller en grafisk fremstilling. Kilderne skal godkendes af læreren.

6. Valg af produkt

Eleverne vælger og fremstiller, under lærerens vejledning, det produkt, som skal understøtte formidlingen af deres problemstilling til selve prøven. Produkterne fremstilles uden for undervisningen, men inden prøvematerialet sendes til censor. Produktet skal godkendes af læreren.

7. Godkendelse af elevernes prøvemateriale

Eleverne afleverer delemne, problemstilling, kilder og produkt i en form, der kan gøres tilgængelig for censor. Det samlede prøvemateriale skal godkendes af læreren, inden det sendes til censor. Aflevering af problemstilling, kilder og produkt er en forudsætning for, at eleverne kan deltage i prøven.

8. De lærerstillede, eksterne spørgsmål

Læreren udarbejder/formulerer 2-3 uddybende, brede spørgsmål (redegørende, analyserende, vurderende eller perspektiverende) ud fra elevernes problemstillinger. De lærerstillede spørgsmål skal være ukendte (eksterne) for eleverne. De lærerstillede spørgsmål skal være med til at sikre, at eleverne berører alle fagets kompetenceområder og opgivelserne. De lærerstillede spørgsmål kan være støttet af kendte kilder fra undervisningen.

9. Prøvematerialet sendes til censor

Læreren skal sikre, at opgivelser, elevernes problemstillinger, kilder og produkter samt de lærerstillede spørgsmål gøres tilgængelige for censor, således at censor har prøvematerialet i hænde senest 14 dage forud for prøven. Prøvemateriale kan sendes digitalt eller i papirkopi. Kontakt gerne censor for udvælgelse af, hvilket materiale, censor ikke på forhånd har adgang til, og som derfor skal gøres tilgængeligt. Censor skal have mulighed for at kende alt prøvemateriale. Medsend et vellignende foto af produkter, evt. vedhæftet korte beskrivelser.

10. Forberedelsen

På selve prøvedagen, og umiddelbart før prøven, skal eleverne tildes forberedelsestid. I forberedelsen må eleverne benytte alle hjælpemidler, herunder adgang til internet. Eleverne må dog ikke kommunikere med nogen uden for lokalet - heller ikke via sociale medier. Forberedelsestiden indledes med, at eleverne får udleveret de lærerstillede, ukendte spørgsmål.

a. Forberedelsestiden

I forberedelsestiden besvarer og tilrettelægger eleverne besvarelsen af de lærerstillede spørgsmål samt udarbejder disposition og noter til brug ved prøven. Forberedelsestiden er:
25 minutter for én elev
40 minutter for to elever
55 minutter for tre elever

b. Selve prøven

Prøven afholdes umiddelbar efter forberedelsestiden. Prøven omfatter besvarelse/belysning af elevernes valgte problemstilling, med inddragelse af kilder og produkt, samt elevernes besvarelse af de lærerstillede spørgsmål. Dette foregår som en faglig samtale på baggrund af det samlede prøvemateriale. Prøvetid (inklusive votering) er:

- 25 minutter for én elev
- 40 minutter for to elever
- 55 minutter for tre elever

Der gives individuelle karakterer

Uddybning af prøvens elementer

Ad 1. Principper for opgivelser

Emner/temaer angives tydeligt i opgivelserne med tilhørende problemstillinger. Emner/temaer er valgt på baggrund af læringsmål med udgangspunkt i Fælles Mål

Opgivelsernes skal indeholde minimum fem eksempler på andre udtryksformer end tekst

Der opgives minimum fire kulturteknikker (redskaber til erkendelse og formidling) – heraf mindst én it-baseret.

Eksempel på skema til opgivelser – et uddrag

Emne til udtræk	Problemstillinger behandlet i undervisningen	Faglige begreber / emner fra undervisningen	Tekster	Andre udtryksformer og besøg	Kompetence områder (færdigheds- og vidensmål)	Læringsmål
Religiositet	Hvad er religion, og hvad kendetegner religioner?	Religion og religiositet	Liv og religion 7/8 af John Rydahl, Carsten Bo Mortensen m. f., s. 4 - 27 . 200	Dokumentar: "En kort film om tro": http://filmcentralen.dk/grundskolen/film/kort-film-om-tro	Livsfilosofi: "Eleven kan reflektere over betydningen af den religiøse dimension i grundlæggende tilværelsesspørgsmål" / "Eleven har viden om trosvalg i forhold til grundlæggende tilværelsesspørgsmål"	Eleven kan fortælle om, hvordan den religiøse dimension kommer til udtryk i menneskers liv

Alt materiale, der danner grundlag for både den indholdsmæssige og den praktiske tilrettelæggelse af prøven, skal opgives. Opgivelserne skal være tilgængelige for eleverne under prøveforløbet og

sendes til censor (senest 14 dage før prøvedagen). På Styrelsen for Undervisning og Kvalitetsforlangende kan de indhentes fra skolerne.

Opgivelserne skal danne forbindelse mellem årets undervisning og prøven. De er et udtryk for, hvilke emner, temaer og problemstillinger der er arbejdet med i undervisningen. De danner ligeledes grundlag for de emner/temaer, som eleverne trækker lod mellem. Opgivelserne skal være med til at sikre, at eleverne har tilegnet sig en baggrund for arbejdet med deres selvvalgte emne/tema, ligesom de udgør en fælles reference for samtalen ved prøven.

Der skal opgives et alsidigt stof inden for fagets kompetenceområder. Samlet skal opgivelserne være dækkende for alle kompetencemål med underliggende færdigheds- og vidensmål for det enkelte fag efter 9. klasse. Opgivelserne skal *ikke* angives med normalsidetel, idet omfanget af de opgivne materialer – tekster og andre udtryksformer m.v. – vil variere afhængig af:

- den indbyrdes fordeling mellem disse
- hvorledes de er indgået i undervisningen
- deres karakter og sværhedsgrad

Opgivelserne skal omfatte tekster og minimum fem eksempler på andre udtryksformer – fx film, lyd, billeder, besøg ud af huset samt genstande. Opgivelserne skal indeholde kilder inden for både fiktion og ikke-fiktion.

Eksempler på teksttyper (fiktion og ikke-fiktion)

Historie	Kristendomskundskab	Samfundsfag
Artikler, breve, sangtekster, lovttekster, baggrundstekster og uddrag af historiske fortællinger.	Uddrag af religiøse tekster og bøger (eventuelt i bearbejdet form), myter og fortællinger, avisartikler, sangtekster, lovttekster og baggrundstekster.	Artikler, lovttekster, uddrag af partiers og organisationers informationsmaterialer, breve, sangtekster og baggrundstekster.

Eksempler på andre udtryksformer

Historie	Kristendomskundskab	Samfundsfag
<u>Ikke-fiktion:</u> Dokumentarfilm, genstande, pressefotos eller hjemmesider og ekskursioner. <u>Fiktion:</u> Film, kunstbilleder, computerspil og musik.	<u>Ikke-fiktion:</u> Dokumentarfilm, genstande der indgår i religiøse sammenhænge, pressefotos eller hjemmesider og ekskursioner. <u>Fiktion:</u> Musikvideoer, kunstbilleder, computerspil og musik.	<u>Ikke-fiktion:</u> Dokumentarfilm, pressefoto, grafer, statistikker og ekskursioner. <u>Fiktion:</u> Film, computerspil og musik.

Opgivelserne opstilles, således at det fremgår tydeligt, hvilke emner/temaer og problemstillinger der har været arbejdet med i den periode, der ligger til grund for opgivelserne af stof - svarende til de seneste to års undervisning i faget. For nærmere beskrivelser af emner og temaer med problemstillinger henvises til undervisningsvejledningen, Fælles Mål for de enkelte fag (www.emu.dk)

Derudover skal opgivelserne omfatte angivelse af minimum fire kulturteknikker (redskaber til erkendelse og formidling) – heraf mindst én it-baseret – som eleverne har anvendt i undervisningen. Eksempler på kulturteknikker kan være web 2.0 programmer, statistiske fremstillinger, tredimensionelle produkter, dramatisering og rollespil, interviews og præsentationsværktøjer. Dette vil sikre, at alle elever har forudsætninger for at udarbejde et produkt til anvendelse ved prøven.

Opgivelserne er i princippet individuelle, men af praktiske grunde vil de hovedsagligt være fælles for hele klassen. Under alle omstændigheder gælder det forhold, at tekster og andre materialer og udtryksformer, der opgives, skal have været genstand for undervisningen. Det kan altså ikke være tilfældige tv-indslag eller film, som eleverne har mødt uden for skolen. Enkelte elevers/gruppers individuelle opgivelser noteres særskilt på oversigten eller på et bilag til denne. Eleverne må ved den mundtlige prøve desuden inddrage relevant viden, som er erhvervet uden for undervisningen.

Når eleverne er orienteret om reglerne for prøven, kan de være medbestemmende ved udvælgelsen af opgivelserne. Eleverne skal gøres bekendt med opgivelserne ved, at der uddeles kopier til klassen, og opgivelserne bliver dermed et naturligt sted for eleverne at orientere sig, når de arbejder med deres selvvalgte problemstilling.

Det er skolelederen, der med sin underskrift skal godkende opgivelserne, og som altså har det formelle ansvar for, at de er i overensstemmelse med kravene til både mht. indhold og omfang.

Ad 2. Principper for lodtrækning af emner/temaer

Der er ingen centralt definerede krav til antallet af emner/temaer, som skal figurere i opgivelserne, og som eleverne kan trække imellem. Dog skal antallet af emner/temaer samlet set være dækkende for fagets kompetenceområder og underliggende færdigheds- og vidensmål.

Emner og temaer må gerne gå igen flere gange ved lodtrækningen, og der skal således ikke være et bestemt antal, svarende til et bestemt antal elever/grupper.

Det gælder dog, at alle de opgivne emner/temaer skal være repræsenteret *ligeligt* ved lodtrækningen. Enkelte emner/temaer må således *ikke* være overrepræsenteret. Antallet af emner/temaer skal være *konstant* ved hver lodtrækning. Det betyder, at hvis den pågældende

klasse fx har opgivet fem emner/temaer, så skal alle fem emner/temaer være tilgængelige og ligeligt fordelt ved hver gruppes træk af emne/tema. Dette kan fx gøres ved at lægge sedlen tilbage efter hver gruppes træk.

Lodtrækning af emner/temaer sker i overværelse af en repræsentant fra skolens ledelse og er bindende for elevens/gruppens arbejde frem mod prøven. Skulle der efterfølgende være uoverensstemmelser ift. evt. valg af delemne og problemstilling, kan elevgruppen vælge at gå til prøven enkeltvis eller en i mindre gruppe, som arbejder med et andet delemne og problemstilling inden for samme lodtrukne emne/tema. Denne ændring skal dog godkendes af skolens ledelse.

Ad 3. Principper for vejledning af eleverne

Vejledningen af eleverne begynder, når eleverne skal vælge, om de ønsker at gå op enkeltvis eller i grupper, og dermed før offentliggørelsen af prøverne i udtræk. Efter træk af emner/tema (som tidligst kan foregå 1. april og senest 5 dage før de skriftlige prøver) vejleder læreren elevernes i deres planlægning af selve prøven; valg delemne/-tema, formulering af problemstilling, valg af produkt samt overvejelser mht. disposition og formidling.

Det vil være en fordel at planlægge undervisningen i de tre fag, så man via fleksibel skemalægning sikrer tilstrækkelig tid til vejledning fra udtrækstidspunktet til sidste skoledag. Vær opmærksom på, at prøvematerialet skal sendes til censor senest 14 dage før prøven, herunder produktet (eller billede af produktet). Produktet kan ikke ændres efter afsendelsen til censor.

Klassen skal minimum modtage 6 undervisningslektioner med vejledning fra faglæreren til arbejdet med delemne/tema, problemstilling samt produkt. Tiden, der bruges til vejledning, kan fordeles som vejledningstid henholdsvis før og efter offentliggørelsen af prøverne i udtræk.

Det anbefales, at eleverne i løbet af året i den daglige undervisning opnår erfaring med at udarbejde problemstillinger og finde kilder til de emner/temaer, der arbejdes med i undervisningen. Det anbefales at samle op efter hvert emne/tema med fokus på delemner, mulige problemstillinger og kilder. Eleverne skal ligeledes have erfaring med at udarbejde produkter til erkendelse og formidling. Vejledningen begynder allerede i den daglige undervisning, hvorpå eleverne hurtigt danne sig et fagligt overblik, når de ved lodtrækningen trækker et emne/tema.

Ad 4. Principper for delemner og problemstilling

Når eleverne, individuelt eller i grupper, har trukket et af de opgivne emner/temaer, kan de med vejledning fra læreren indkredse et delemne inden for det emne eller tema, som de vil undersøge nærmere. Under lærerens vejledning vælger eller formulerer eleverne en problemstilling som grundlag for den faglige undersøgelse. Forud for den faglige undersøgelse skal læreren godkende det ønskede delemne og den tilhørende problemstilling, så det sikres, at elevernes undersøgelse vil

inddrage stofområder fra flere af fagets kompetenceområder. Til selve prøven fremlægger eleverne en besvarelse/belysning af denne problemstilling (med inddragelse af kilder og produkt).

Det anbefales, at formuleringen eller udvælgelsen af den selvvalgte problemstilling foregår samtidig med overvejelser om valg af kilder, således at der er en tydelig sammenhæng mellem problemstilling og kilder. Problemstillingen til prøven skal være selvvalgt af den enkelte elev/gruppe. Kilderne må både være kendte fra undervisningen og ukendte.

Prøven med selvvalgt problemstilling forudsætter, at eleverne er bekendt med at arbejde problemorienteret med fagets emner/temaer. Eleverne skal gennem faglige problemstillinger kunne belyse/undersøge et emne/tema ved at inddrage relevante kilder samt benytte et produkt til at understøtte deres formidling.

Som nævnt kan det tilstræbes, at eleverne i den daglige undervisning, og som minimum efter hvert forløb, udarbejder eller vælger problemstillinger og finder kilder til hvert emne/tema. Dette kan være med til at afhjælpe elevernes arbejdsbyrde i prøveperioden og vil samtidig bidrage til at understøtte elevernes læring i forhold til at arbejde med problemstillinger i disse fag.

Eksempler på elevers selvvalgte problemstillinger

Historie	Kristendomskundskab	Samfundsfag
"Hvilken indflydelse har Kanslergadeforliget haft for den danske velfærdsstat?"	"Hvordan påvirker hellig krig og terror ikke-ekstremistiske muslimers hverdag?"	"Velfærdsstaten: Har vi råd til at beholde vores velfærdssamfund med det forbrug, som vi har i dag?"
"1. Verdenskrig: Hvordan kunne konflikten have været undgået?"	"Har mennesket behov for at tro, og hvordan påvirker samfundet/sociale omgivelser, den religion man vælger/har?"	"Har det danske samfund siden indførelsen af Grundloven af 1849 ændret sig så meget, at kvinderne i dag har magten over mændene, og hvordan ser det ud globalt?"
"Hvordan oplevede dansksindede sønderjyder tysk militærtjeneste under 1. verdenskrig?"	"Hvordan kom reformationen til at påvirke kristendommen i Danmark?"	"Hvor stor indflydelse har EU for den enkelte dansker?"

Ad 5. Principper for udvælgelse af kilder

I elevernes undersøgelse af det godkendte delemne og den tilhørende problemstilling, inddrager eleverne med vejledning fra læreren et antal kilder (højst fem), som skal bearbejdes under forberedelsen og indgå i besvarelsen under prøven. Det anbefales, at eleverne medbringer deres kilder til selve prøven, enten printet eller digitalt, på den måde kan kilderne indgå som et naturligt samtalepunkt til prøven.

Eleverne kan vælge mellem følgende kilder:

- Kilderne må være ukendte såsom kendte (fra undervisningen/opgivelserne).
- Kilderne skal bestå af tekster og andre udtryksformer.
- Kildetyper skal være kendt fra undervisningen, da der er stor forskel på at arbejde med hhv. en lovtekst, en spillefilm eller en grafisk fremstilling.

Det anbefales, at eleverne ikke udelukkende vælger referende kilder (fakta), men også kilder der ligger op til analyse, diskussion eller perspektivering.

Kilderne skal være af en sværhedsgrad, længde og mængde, der gør, at det er realistisk for eleverne at læse/orientere sig og anvende kilderne i arbejdet med problemstillingen og udarbejdelsen af produktet. Fx kan eleverne anvende/angive uddrag af en film, en tekst eller en anden kilde fremfor at anvende hele kilden i arbejdet med problemstillingen.

Kilderne skal gøres tilgængelige for censor, og kilder, som ikke figurerer i opgivelserne, skal vedhæftes elevernes problemstillinger. Under prøven skal det være tydeligt, at eleverne har anvendt kilderne i undersøgelsen af deres problemstilling.

Særligt vedr. kildearbejde i historie og samfundsfag:

Til prøven i historie og samfundsfag er elevernes arbejde med kilderne særligt i fokus, da eleverne netop prøves i at kunne analysere, fortolke og anvende kilder. Eleverne skal til prøven i historie og samfundsfag vise, at de kan anvende kilder til at frembringe viden til besvarelsen af deres problemstilling. Samtidig forventes det, at eleverne udøver kildekritik.

I kristendomskundskab anvendes kilderne til at belyse en faglig problemstilling, og her kræves ikke i samme grad kildekritisk kompetence hos eleverne.

Kilder kan omfatte alt materiale, og der kan vælges mellem mange forskellige kildetyper, både tekstbaseret og ikke-tekstbaseret, fiktion og ikke-fiktion.

Eksempler på kildetyper, tekstbaseret (fiktion og ikke-fiktion)

Historie	Kristendomskundskab	Samfundsfag
Artikler, breve, sangtekster, lovttekster, baggrundstekster og uddrag af historiske fortællinger.	Uddrag af religiøse tekster og bøger - eventuelt i bearbejdet form, myter og fortællinger, avisartikler, sangtekster, lovttekster og baggrundstekster.	Artikler, lovttekster, uddrag af partiers og organisationers informationsmaterialer, breve, sangtekster og baggrundstekster.

Eksempler på andre udtryksformer

Historie	Kristendomskundskab	Samfundsfag
<u>Ikke-fiktion:</u> Dokumentarfilm, genstande, pressefotos og hjemmesider. <u>Fiktion:</u> Film, kunstbilleder, computerspil og musik.	<u>Ikke-fiktion:</u> Dokumentarfilm, genstande, der indgår i religiøse sammenhænge, pressefotos og hjemmesider. <u>Fiktion:</u> Musikvideoer, kunstbilleder, computerspil og musik.	<u>Ikke-fiktion:</u> Dokumentarfilm, pressefoto, grafer og statistikker. <u>Fiktion:</u> Film, computerspil og musik.

Alle kilder skal være på dansk, men korte, letforståelige sætninger må være på engelsk. Eleven kan vælge at oversætte en kilde til dansk fra et andet sprog, hvis der er arbejdet kildekritisk med oversættelser af kilder i undervisningen.

Ad 6. Principper for kulturteknikker (redskaber til erkendelse og formidling) og produkter

Som en del af forberedelsen til prøven vælger eleverne under vejledning af læreren at fremstille et produkt, som de skal anvende i besvarelsen af deres problemstilling. Elevernes produkt indgår som en del af grundlaget for deres besvarelse af problemstillingen.

Produktet kan bestå af flere elementer. Produktet behøver ikke at være hjemmelavet, men elementer skal være bearbejdet af eleven/gruppen. Som udgangspunkt fremstilles produktet uden for undervisningen. Det er dog væsentligt, at læreren i forbindelse med vejledningen, har en dialog med eleverne om valg af produkt: Hvad ønsker eleverne at vise med produktet? Hvordan understøtter produktet formidlingen af problemstillingen? Er det et realistisk produkt at udarbejde og bruge under prøven mht. omfang/tid?

Det er tilladt, at eleverne vælger at anvende kulturteknikker, som de kender fra deres liv uden for skolen.

Eksempler på kulturteknikker og produkter

It-baserede

Et produkt udarbejdet vha. diverse web 2.0 programmer
En kortfilm, tegnefilm, nyhedsindslag eller et interview
En lydmontage, et stykke musik
En præsentation udarbejdet vha. diverse it-baserede præsentationsværktøjer

Ikke it-baserede produkter

En plakat, en tredimensionel genstand, et maleri, en tegneserie, noget syet, mv.
Et rollespil, et interview, en dans, et stykke musik, mv.
En synopsis eller andet skriftlig produkt

Det er måden, hvorpå eleverne vælger at inddrage produktet på til prøven, samt hvorvidt produktet understøtter formidlingen af faglige pointer, der vurderes, og dermed ikke, hvor flot eller fint produktet ser ud. Produktet skal sammen med det øvrige prøvemateriale sendes til censor seneste 14 dage før prøven (send evt. et billede af produktet). Produktet må ikke ændres efter afsendelse.

Det er vigtigt, at læreren, forud for prøven og i forbindelse med vejledningen, gør eleverne opmærksomme på produktets funktion ved prøven. Produktet skal have en understøttende karakter i formidlingsøjemed.

Alle elever skal have samme forudsætninger for at udarbejde et produkt, og derfor skal eleverne i undervisningen have arbejdet med minimum fire kulturteknikker. Mindst én af disse skal være it-baseret (jf. krav til opgivelserne). Igennem den periode, der opgives stof fra – svarende til de seneste to år, hvor eleverne har modtaget undervisning i det udtrukne fag – skal eleverne have anvendt de opgivne kulturteknikker til at formidle faglig viden i et eller flere fag i fagrækken – altså ikke nødvendigvis i det udtrukne fag.

Ad 7. Principper for godkendelse af eleverne prøvemateriale

Eleverne kan kun gå til den mundtlige prøve, hvis alt prøvemateriale er godkendt og afleveret rettidigt (skal være censor i hænde senest 14 dage før prøvedagen). Elevernes prøvemateriale består af delemne, problemstilling, kilder og produkt (jf. denne vejlednings punkt 2-5 for krav og vejledning til de enkelte elementer i prøvematerialet).

Ad 8. Principper for udarbejdelse af lærerstillede spørgsmål ud fra elevernes problemstillinger

Når eleverne har afleveret deres prøvemateriale (inkl. deres produkter i en form, der kan sendes til censor), udarbejder læreren 2–3 analyserende, fortolkende eller perspektiverende spørgsmål ud fra elevernes problemstilling.

Lærerens spørgsmål skal være ukendte for eleverne, da det er prøvens ekstemporale element. Lærerens spørgsmål udleveres først til eleven/gruppen på prøvedagen ved forberedelsestidens begyndelse.

Lærerens spørgsmål skal sikre den faglige bredde. Læreren sikrer med de lærerstillede spørgsmål, at eleven perspektiverer inden for opgivelserne/fagets kompetenceområder (hvor det giver mening ift. elevernes selvvalgte problemstilling). Lærerens uddybende spørgsmål kan evt. suppleres med kendte kilder fra undervisningen, hvis det skønnes relevant. Vær opmærksom på, at lærerens spørgsmål ikke er af alt for redegørende karakter, da det ofte er et naturligt element i elevernes oplæg. Det er vigtigt, at de lærerstillede spørgsmål udfordrer eleverne udover deres egen undersøgelse af den selvvalgte problemstilling.

I undervisningsvejledningen i Fælles Mål (under hvert fag) findes yderligere omtale af spørgsmål, der lægger op til undersøgelser på forskellige niveauer. Spørgsmål skal på den ene side være relativt nemme at gå til – også for de fagligt udfordrede elever – men på den anden side skal de give fagligt dygtige elever noget at arbejde med, så eleven får mulighed for at demonstrere sine kompetencer. Det betyder, at spørgsmålene skal kunne rumme muligheder for, at eleverne kan foretage simple analyser, forholde sig til samt relatere og perspektivere til det opgivne stof.

Ad 9. Prøvemateriale sendes til censor

Læreren skal sikre, at opgivelser, elevernes problemstillinger, kilder og produkter samt de lærerstillede spørgsmål gøres tilgængelige for censor - således at censor har prøvematerialet i hænde senest 14 dage forud for prøven. Prøvematerialet kan derfor ikke ændres efter afsendelsen. Efter aftale med censor kan materialet enten sendes elektronisk eller med almindelig post.

Ad 10a. Prøvedagen: Principper for forberedelse og hjælpemidler

Der afsættes forberedelsestid umiddelbart forud for eksaminationen svarende til 25 minutter til én elev, 40 minutter til grupper på to elever og 55 minutter til grupper på tre elever.

Forberedelsestiden bruges i første omgang til at undersøge, besvare og strukturere de lærerstillede, ukendte (ekstemporale) spørgsmål. Eleverne skal vide, hvordan prøven forløber, og de skal vide, hvordan de kan arbejde under forberedelsen. Eleverne bør være bekendt med materialer, hjemmesider, notater, porte folie o. lign. fra undervisningen, som gerne må være til stede i forberedelsesrummet.

Eleverne kan anvende forberedelsestiden til at strukturere deres fremlæggelse, og i grupperne kan eleverne overveje, hvordan alle kommer bedst til orde under prøven, ligesom de kan gennemgå og diskutere væsentlige faglige pointer.

Alle hjælpemidler er tilladt i forbindelse med prøven. Skolen sørger for, at forberedelseslokalet indeholder en computer med netadgang samt opslagsværker, som eleverne er fortrolige med fra undervisningen. Eleverne kan selv medbringe andre hjælpemidler. Eleverne må dog advares mod at medbringe så mange hjælpemidler, at de bliver vanskelige at overskue.

Eleverne kan benytte internettet til at få adgang til egne noter, animationer, filmklip eller elektroniske opslagsværker, som har været anvendt i undervisningen. Skolen skal dog i alle tilfælde sikre, at eleverne ikke kan kommunikere med personer uden for lokalet under forberedelsen og til selve prøven. Eleverne må således under prøven ikke benytte adgang til e-mail eller sociale medier som Snapchat, Facebook, Twitter eller lignende. Eleverne må heller ikke samtale med andre elever end dem, de er i gruppe med.

Adgangen til internettet kan foregå på computere, tablets og smartphones. Det er på den baggrund vigtigt, at skolelederen informerer eleverne grundigt om såvel reglerne for brug af internettet som konsekvenserne af snyd under prøverne.

I forberedelseslokalet skal skolen sørge for adgang til internet, notatpapir, blyanter o. lign., som eleverne kan benytte sig af under forberedelsen. Notatpapiret kan fx erstattes af en tablet, hvis eleverne har erfaring med at benytte digitale redskaber til notattagning. Der må dog ikke kunne opstå tvivl om, at de notater, som eleverne medbringer til den mundtlige prøve, udelukkende er foretaget under forberedelsen.

Ad 10b. Prøvedagen: Eksaminationen

Til prøven, inklusiv karakterfastsættelse, afsættes 25 minutter til én elev, 40 minutter til grupper på to elever og 55 minutter til grupper på tre elever.

Prøven afholdes efter følgende procedure:

- Eleverne præsenterer med inddragelse af deres produkt et svar på den problemstilling, de har arbejdet med i relation til det lodtrukne emne eller tema. Til denne fremlæggelse er det kun tilladt at medbringe en disposition med enkelte talepunkter. (Evt. via et præsentationsværktøj: Power Point, Prezi, Keynote o. lign.)
- Eleverne afgiver herefter en indledende besvarelse af de lærerstillede spørgsmål. Til denne del er det kun tilladt at medbringe og anvende stikord og noter, der er nedskrevet i forberedelseslokalet.
- I forlængelse af elevernes præsentation og indledende besvarelse forsætter prøven som en samtale mellem elever og lærer. Censor kan stille uddybende spørgsmål til eleven eller gruppen. Målet er, at eksaminationen giver eleverne mulighed for at formulere, hvad de ved og kan, frem for at fokusere på det, de ikke ved.

Undervejs i samtalen påhviler det læreren, at alle elever i en gruppe får mulighed for at komme nogenlunde ligeligt til orde.

Eleverne kan bruge op til en 1/3 af den samlede prøvetid til fremlæggelse af deres faglige undersøgelse af den selvvalgte problemstilling (inkl. inddragelse af produkter). Herefter fortsætter prøvetiden med besvarelse af de lærerstillede spørgsmål og en generel faglig samtale.

Mundtlighed i forbindelse med prøven

Den mundtlige prøve kan betragtes som en samtalsituation om en faglig problemstilling. I denne situation er det elevernes opgave at formidle deres overvejelser, vurderinger og synspunkter til lærer og censor. Hvor godt det lykkes afhænger i vid udstrækning af elevernes evner til at disponere deres redegørelse og i at ræsonnere og formulere sig inden for en faglig sammenhæng, herunder også elevernes evne til at indgå i en uddybende diskussion. Derfor må eleverne have mulighed for både at give en længere, sammenhængende fremstilling uden at blive afbrudt, og at indgå i en samtale med lærer og censor med udgangspunkt i redegørelsen.

Ved prøven skal redegørelsen være rimelig disponeret, det vil sige sammenhængende og hensigtsmæssigt struktureret. Hvis eleverne går op i grupper, skal redegørelsen være disponeret således, at alle gruppemedlemmerne kommer nogenlunde lige meget til orde. En fremstilling, som ukritisk omfatter væsentlige og uvæsentlige iagttagelser i oplægget i tilfældig rækkefølge, vil ikke kunne vurderes som rimelig disponeret. En fremstilling, der er præget af vage og upræcise ord og vendinger og anden sproglig tomgang, må under alle omstændigheder bedømmes som en usikker fremstilling.

Ved elevens brug af film ved prøven er det derfor vigtigt, at det drejer sig om korte klip med pointer.

Det er vigtigt, at eleverne kan redegøre og argumentere for deres synspunkter og konklusioner, men det vurderes lige så højt, hvis eleverne kan indgå i en drøftelse af forhold vedr. belysningen af deres problemstilling og tage stilling til lærers eller censors spørgsmål og argumenter.

Særligt vedr. kildearbejde i historie og samfundsfag:

Eleverne skal under prøven i historie og samfundsfag demonstrere deres kompetencer i kildeanalyse - bl.a. i deres behandling af de kilder, som belyser problemstillingen - ligesom de lærerstillede spørgsmål kan rette sig imod elevernes forståelse for og behandling af kilder. Alle kilder skal ikke gennemgås kildekritisk ved prøven, men elevernes oplæg skal bære præg af kompetencer i kildearbejde.

Vurderingskriterier

Karakteren gives på baggrund af en helhedsbedømmelse af elevernes evne til at opfylde en række af fagets mål i relation til det behandlede emne/tema med tilhørende lærerstillede spørgsmål. I vurderingen er det vigtigt at medtage præstationens såvel positive som negative sider. Det er vigtigt at understrege, at der er tale om en helhedsbedømmelse, hvor de kompetencer, eleverne har demonstreret, vægtes. Det er elevens demonstration af fagets kompetenceområder, der vurderes.

Vurdering af produkt

Elevernes produkt indgår ikke isoleret set i bedømmelsen, men indgår som en del af grundlaget for deres besvarelse, dvs. eleven/gruppen kan ikke gå til prøve uden et produkt, som er afleveret rettidigt til censor. Eleverne vurderes på deres anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer ift. belysning af deres problemstilling. Derfor er det centralt, i forbindelse med vejledningen forud for prøven, at læreren gør eleverne opmærksomme på produktets funktion ved prøven (jf. tidligere beskrivelse af produktets rolle i denne vejledning).

Vurdering af kompetencer: Historie

Til prøven i historie vurderes eleven ud fra, om han/hun kan:

Inddrage relevant viden om historie

Eleverne udvælger og anvender relevante kompetencer erhvervet i og uden for undervisningen i besvarelsen af opgaven. Det er for eksempel tilfældet, når eleverne inddrager eksempler fra historien, benytter kronologi og sammenhængsforståelse, viser forståelse for forskellig brug af historien samt anvender faglige betegnelser og begreber til at belyse emne/tema, problemstillinger, spørgsmål mv., der danner grundlag for prøven.

Kronologiske sammenhænge

- Eleverne anvender relevante begreber som fx revolution, kilde, interesse og tid, viser kendskab til historiske perioders begivenheder og følger samt kan placere alt dette både indbyrdes og i forhold til tid og rum.
- Eleverne demonstrerer kompetencer i at analysere og fortolke forestillinger om, hvad der driver eller skaber historien, og i at forstå sammenhænge i historiske forløb og mellem begivenheder og perioder.
- Eleverne formulerer selv forestillinger om, hvad der driver eller skaber historien, for eksempel at:
 - menneskeheden får større og større viden om og kendskab til historiske lovmæssigheder og

herved opnår et bedre grundlag for at træffe rigtige beslutninger. Udviklingen går i dette perspektiv fra det "primitive" til det "civiliserede".

- fremtrædende personer skaber historien og bestemmer dens retning.

- Eleverne bruger kompetent historiske forløb, begivenheder og perioder som reference- og refleksionsramme til at spejle emner, temaer og problemstillinger fra i dag og/eller andre tider.
- Eleverne demonstrerer kompetence i at kunne inddele historisk tid efter forskellige principper for inddeling – herunder også at kunne redegøre for brud og kontinuitet i historiske perioder.

Analysere, fortolke og anvende kilder

- Eleverne demonstrerer forståelse af, at spor fra og beskrivelser af historiske og samfundsmæssige sammenhænge har baggrund i ophavsmandens (afsenderens) interesser, opfattelser og viden ved at:
 - identificere kilden og gøre rede for ophavssituationen
 - beskrive ophavsmandens forudsætninger, herunder blandt andet den tidsmæssige afstand mellem selve begivenheden og nedskrivningstidspunktet
- Eleverne formulerer relevant betydningsindhold fra kilden og forholder sig til kildens repræsentativitet, tendens og troværdighed.
- Eleverne bruger analyse og fortolkning af de inddragede kilder sammen med sit kendskab til emnet/temaet til at begrunde deres synspunkter og perspektiver.

Brug af historien

- Eleverne demonstrerer forståelsen af, hvordan de selv og andre bruger historien og med hvilket formål. Dette gør eleverne bl.a. ved at:
 - redegøre for andres brug af historien ift. forståelse og analyse af ophavsmandens iscenesættelse af den fortalte historie. Dvs. de aspekter, episoder, personer og sammenhænge, som ophavsmanden vælger ud, fremhæver eller glemmer (vælger fra) for at fremme et bestemt budskab og formål.
 - vise kompetencer i at reflektere over, hvordan de selv iscenesætter og bruger historie ift. samspil mellem nutidsforståelse, fortidstolkning og fremtidsforventning som reference- og refleksionsramme.

- redegøre for, hvorledes man med praksisomgang med historien (herunder iscenesættelse af den fortalte historie) kan opnå indsigt i levevilkår, problemstillinger mv., som knytter sig til den historiske tid, man ønsker at opnå indsigt i.

Karakterfastsættelse i historie

Karakteristik af den fremragende præstation – historie (12)

Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål:

- er yderst velargumenteret og har fylde med både dybde og bredde
- anvender historie som refleksionsramme, hvor besvarelsen udtrykker bevidsthed om denne rammes afhængighed af tid, sted og ophav, herunder eleven selv
- demonstrerer sikker kronologisk forståelse i form af såvel begrundet og diskuterende brug af tolkninger af årsagssammenhænge bag historiske forløb, begivenheder og perioder som velvalgt brug af kronologi
- viser indsigt i, og inddrager funktionelt historiebrug ift. hvorledes historie bruges på forskellige måder med forskellige formål
- demonstrerer sikre færdigheder i at analysere og vurdere anvendeligheden af de inddragede kilder i relation til problemstillingen
- demonstrerer sikker anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer

Der kan være ubetydelige fejl og mangler i forhold til ovenstående.

Karakteristik af den gode præstation - historie (7)

Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål

- argumenterer fornuftigt og dækker væsentlige områder i forhold til materialet, der danner grundlag for prøven
- inddrager historiske forløb, begivenheder og perioder til belysning af materialet, der danner grundlag for prøven
- demonstrerer kronologisk forståelse i form af såvel relevant brug af tolkninger af årsagssammenhænge bag historiske forløb, begivenheder og perioder som relevant brug af kronologi
- viser indsigt i, hvorledes historie bruges på forskellige måder med forskellige formål
- viser grundlæggende færdigheder i at analysere og vurdere anvendeligheden af de inddragede kilder i relation til problemstillingen

- viser grundlæggende anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer

Der forekommer nogle fejl og mangler i forhold til ovenstående.

Karakteristik af den tilstrækkelige præstation – historie (2)

Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål:

- overvejende baserer sin redegørelse på udsagn, der i mindre grad er underbygget af argumenter og overvejelser. Præstationen savner fylde
- i mindre omfang inddrager historiske forløb, begivenheder og perioder. Valgene bærer præg af tilfældighed og belyser materialet, der danner grundlag for prøven, med svingende relevans
- demonstrerer kronologisk forståelse i form af usikker brug af tolkninger af årsagssammenhænge bag historiske forløb, begivenheder og perioder og brug af elementært kendskab til kronologi
- i mindre omfang viser forståelse for forskellige personers anvendelse af historien
- viser usikre, men tilstrækkelige færdigheder i at analysere og fastslå brugbarhed af de inddragede kilder i relation til problemstillingen
- viser usikker men tilstrækkelig anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer

Der forekommer en del fejl og mangler i forhold til ovenstående.

Vurdering af kompetencer: Kristendomskundskab

Til prøven i kristendomskundskab vurderes eleven ud fra, om han/hun kan:

Forholde sig til et eller flere udtryk, som knytter an til religiøse, etiske og/eller livsfilosofiske spørgsmål samt spørgsmål vedrørende forhold mellem religion og samfund:

- Eleven uddrager det væsentlige af en etisk, livsfilosofisk eller religiøs fremstilling, samt skelner mellem fakta og tolkning og vurderer, hvilke spørgsmål, svar og værdier fremstillingen kan ses som udtryk for.

Relatere emnet/temaet med tilhørende problemstilling til elevens hverdag og/eller til en større sammenhæng:

- Eleven perspektiverer det behandlede oplæg ved at lade sine erfaringer uddybe gennem mødet med det faglige stof. Det kan være i forhold til:
 - elevens eget eller andres hverdagsliv
 - kulturrelaterede og samfundsmæssige spørgsmål og problemstillinger
 - eksistentielle eller åndelige spørgsmål

Anvende det faglige stof:

- Eleven inddrager relevante kompetencer opnået i faget. Det er tilfældet, når eleven kan formulere en personlig og gerne kritisk mening, som er kvalificeret af det faglige stof.

Karakterfastsættelse i kristendomskundskab

Karakteristik af den fremragende præstation – kristendomskundskab (12)

Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål:

- foretager en klar og fokuseret redegørelse med både bredde og dybde
- viser fagligt overblik gennem præcis indkredsning af det fagligt relevante og inddrager faglig indsigt, der bidrager til fortolkning og uddybning
- gennem brug af det faglige stof og egne erfaringer og med tydelig kobling herimellem vurderer og perspektiverer problemfeltet og formulerer en velargumenteret og reflekteret stillingtagen
- demonstrerer sikker anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer

Der kan være ubetydelige fejl og mangler i forhold til ovenstående.

Karakteristik af den gode præstation - kristendomskundskab (7)

Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål

- foretager en redegørelse, der omfatter væsentlige dele af problemfeltet, men tenderer til at prioritere enten bredde eller dybde
- viser et godt fagligt kendskab gennem fornuftig indkredsning af det fagligt relevante og ved at inddrage faglig indsigt i tilknytning til problemfeltet
- gennem brug af det faglige stof og egne erfaringer og nogen kobling herimellem vurderer problemfeltet og formulerer en velargumenteret stillingtagen
- viser grundlæggende anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer

Der forekommer nogle fejl og mangler i forhold til ovenstående.

Karakteristik af den tilstrækkelige præstation – kristendomskundskab (2)

Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål:

- foretager en tilstrækkelig redegørelse, der savner fylde
- viser et usikkert, men tilstrækkeligt fagligt kendskab gennem upræcis indkredsning af det fagligt relevante og inddrager faglig indsigt med vigende tilknytning til problemfeltet
- viser usikker men tilstrækkelig anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer

Der forekommer en del fejl og mangler i forhold til ovenstående.

Vurdering af kompetencer: Samfundsfag

Til prøven i samfundsfag vurderes eleven ud fra, om han/hun kan:

Inddrage relevant viden om samfundsforhold:

- Eleven udvælger og anvender relevante kompetencer erhvervet i og eventuelt uden for undervisningen i sin besvarelse af opgaven
- Eleven inddrager eksempler med samfundsfagligt indhold og placerer eget og andres hverdagsliv i samfundsmæssigt perspektiv. Dette gør eleven ved at:
 - demonstrere kompetencer i at behandle politiske problemstillinger, dvs. spørgsmål, som der er politisk uenighed om, og komme med forslag til handlinger. Problemstillinger behandles fra det lokale til det nationale, regionale og globale niveau
 - redegøre for økonomiske sammenhænge vedr. forholdet mellem egen økonomi og samfundsøkonomi og sammenhænge mellem forbrug, vækst, fordeling og bæredygtighed
 - tage stilling til og komme med forslag til handling i forhold til sociale og kulturelle sammenhænge og problemstillinger vedrørende kultur, socialisering og social differentiering
 - funktionelt benytte sit kendskab til historiske forhold
 - anvende faglige betegnelser og begreber til at belyse materialet, der danner grundlag for prøven

Analysere, fortolke og anvende kilder

- Eleven demonstrerer forståelse for, hvordan beskrivelser af historiske og samfundsmæssige sammenhænge har baggrund i ophavsmandens (afsenderens) interesser, opfattelser og viden ved at:
 - identificere kilden og gøre rede for ophavssituationen
 - beskrive ophavsmandens forudsætninger, herunder blandt andet den tidsmæssige afstand mellem begivenhed og nedskrivningstidspunkt
 - vurdere relevant betydningsindhold fra kilden og forholde sig til kildens brugbarhed
 - bruge sin analyse og fortolkning af oplæggets kilder sammen med sit kendskab til emnet til at begrunde synspunkter og perspektiver

Anvende faglige begreber

- Eleven anvender funktionelt relevante samfundsfaglige begreber i forbindelse med analyse og fortolkning af de inddragede kilder samt beskrivelser og analyser af samfundsmæssige forhold og fremstillinger heraf.

Karakterfastsættelse i samfundsfag

Karakteristik af den fremragende præstation – samfundsfag (12)

Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål:

- er yderst velargumenteret og med sikkerhed belyser oplægget i både dybde og bredde
- demonstrerer sikre færdigheder i at beskrive, analysere og vurdere anvendeligheden af de inddragede kilder i relation til problemstillingen
- demonstrerer bredt kendskab til og sikker funktionel brug af samfundsfaglige begreber
- demonstrerer sikker anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer

Der kan være ubetydelige fejl og mangler i forhold til ovenstående.

Karakteristik af den gode præstation – samfundsfag (7)

Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål:

- argumenterer fornuftigt og demonstrerer god indsigt af relevans for det materiale, der danner grundlag for prøven
- demonstrerer grundlæggende færdigheder i at beskrive, analysere og vurdere anvendeligheden af de inddragede kilder i relation til problemstillingen
- demonstrerer funktionel brug af centrale samfundsfaglige begreber
- viser grundlæggende anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer

Der forekommer nogle fejl og mangler i forhold til ovenstående.

Karakteristik af den tilstrækkelige præstation – samfundsfag (2)

Præstationen inden for dette område er karakteriseret ved, at eleven på baggrund af det valgte delemne med tilhørende problemstilling og lærerstillede spørgsmål:

- overvejende formulerer udsagn, der i mindre grad er underbygget af argumenter, og som

- vidner om elementær indsigt af relevans for det materiale, der danner grundlag for prøven
- demonstrerer usikre, men tilstrækkelige færdigheder i at beskrive, analysere og vurdere anvendeligheden af de inddragede kilder i relation til de stillede spørgsmål
 - viser usikker brug af og beskedent kendskab til centrale samfundsfaglige begreber
 - viser usikker men tilstrækkelig anvendelse af produktet til at understøtte faglige pointer

Censor

Censors opgave er, at:

- 1) påse, at prøverne er i overensstemmelse med målene og øvrige krav i reglerne om de pågældende fag
- 2) medvirke til at påse, at prøverne gennemføres i overensstemmelse med de gældende regler
- 3) medvirke til at påse, at eleverne får en ensartet og retfærdig behandling, og at deres præstationer får en pålidelig bedømmelse.

Censor kan også stille uddybende spørgsmål til eleverne. Både censor og eksaminator skal gøre notater om præstationer og karakterfastsættelse til brug for skolens leders behandling af eventuelle klagesager. Notaterne skal opbevares i et år.

Det er censor påliggende at meddele den pågældende skoleleder, hvis censor oplever, at prøven ikke forløber som den skal jf. Prøvebekendtgørelsen kapitel 6, §49 (Se nærværende bilag 2).

Elever med særlige behov / tosprogede elever

<http://uvm.dk/Uddannelser/Folkeskolen/Folkeskolens-proever/Tilrettelaeggelse/Proeve-paa-saerlige-vilkaar>

Det er skolens leder, der træffer afgørelse om, hvorvidt en elev kan tilbydes at aflægge prøve på særlige vilkår på baggrund af en pædagogisk-psykologisk vurdering og efter samråd med elevens forældre. Da prøven skal afspejle undervisningen, skal de særlige vilkår også have været til stede i undervisningen.

Formålet med de særlige prøvevilkår er at ligestille elever med psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse eller tilsvarende vanskeligheder med andre elever i prøvesituationen. Det er en forudsætning, at der med tilbuddet om særlige prøvevilkår ikke sker en ændring af prøvens faglige niveau.

Hvis en del af prøvestoffet må udelades ved en mundtlig prøve, skal det i videst muligt omfang

erstattes med andet, som opfylder samme mål og har samme sværhedsgrad.

Skolens leder kan tillade, at en elev både får tildelt forlænget forberedelsestid samt eksaminationstid. Skolens leder træffer beslutning om tildeling af ekstra tid på baggrund af en konkret individuel vurdering. Af hensyn til eleven bør den samlede varighed af prøven ikke overstige den tid, der er fastsat i prøvebekendtgørelsen, med mere end 50 %.

Har en elev fået forlænget tid, kan eleven ikke indgå i en gruppe, med mindre alle elever i gruppen er vurderet til at få forlænget tid.

Det kan tillades, at der benyttes tolk til at oversætte fra tegnsprog til dansk og fra dansk til tegnsprog. Censorer udpeges efter samme retningslinjer som for øvrige elever. Døve og hørehæmmede elever kan gives tilladelse til at anvende den kommunikationsform, de benytter i den daglige undervisning.

Den særlige tilrettelæggelse kan omfatte følgende:

- Tildeling af ekstra tid
- Individuel diktering
- Ordforslagsprogrammer
- PDF-filer
- Indscanning/indtaling
- Digital oplæsning
- Tale til tekst
- Punktskrift
- Stortryk og tryk i andre farver
- Praktisk medhjælp
- Taktile hjælpemidler
- Talende lommeregner
- Tolk, tegnsprog og/eller mund-hånd-system (MHS)
- Pause
- Hjælpeprogrammer
- Ordbøger

Sygeprøver

<http://uvm.dk/Uddannelser/Folkeskolen/Folkeskolens-proever/Tilrettelaeggelse/Sygeproever>

Skolens leder skal straks have besked om elevers fravær fra prøven.

Iflg. prøvebekendtgørelsen skal en elev, der har været forhindret i at gennemføre en obligatorisk prøve på grund af sygdom, udeblivelse eller anden uforskyldt grund, aflægge en ny prøve snarest muligt. Det er skolens leder, der skal arrangere den nye prøvedag i samarbejde med censor.

Udebliver en elev fra en gruppe, gennemfører resten af gruppen deres del af prøven efter tilpasset tidsplan.

Bilag 1 - prøvebekendtgørelsens fagbilag

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=176719>

13. Historie

13.1. Prøven er praktisk/mundtlig.

13.2. Til prøven opgives et alsidigt sammensat stof indenfor de områder, som fagets kompetencemål vedrører. Opgivelserne organiseres i emner og temaer med problemstillinger og omfatter tekst og andre udtryksformer. Opgivelserne skal indeholde minimum fem eksempler på andre udtryksformer end tekst. Opgivelserne kan repræsentere stof fra både 8. og 9. klassetrin. Der opgives minimum fire kulturteknikker (redskaber til erkendelse og formidling), heraf mindst én IT-baseret. Opgivelserne skal primært være på dansk, men korte, letforståelige sætninger kan være på engelsk.

13.3. Eleverne trækker individuelt eller i grupper bestående af 2-3 elever et emne eller tema blandt det opgivne stof, som de aflægger prøve indenfor.

13.4. Efter lodtrækning af et emne eller tema, som finder sted senest 5 skoledage før de skriftlige prøver påbegyndes og tidligst den 1. april, har eleven/gruppen minimum 6 undervisningslektioner med vejledning fra faglæreren til arbejdet med delemne/tema, problemstilling samt produkt. Delemne, problemstilling og produkt skal godkendes af faglæreren forud for afsendelse af tekstopgivelserne og materialer, der ligger til grund for prøven.

13.5. Inden for det lodtrukne emne eller tema indkredser eleven/gruppen et delemne og en problemstilling, som de via højst 5 kilder fordyber sig i og planlægger en fremlæggelse af. En kildetype, der indgår i et oplæg, skal også indgå i opgivelserne og være på dansk. Som en del af arbejdet fremstiller eleven/gruppen et produkt, der bidrager til besvarelsen af problemstillingen.

13.6. Ud fra hver problemstilling formulerer læreren 2-3 analyserende, fortolkende eller perspektiverende spørgsmål, som inddrager fagets kompetenceområder, og som eleverne forud for selve prøven har forberedelsestid til at besvare svarende til 25 minutter for én elev, 40 minutter for grupper af to elever og 55 minutter for grupper af tre elever.

13.7. Eleverne må have alle former for hjælpemidler til rådighed i forberedelsestiden, herunder egne noter, opslagsværker og adgang til internettet.

13.8. Der prøves i at inddrage relevant viden om historie, herunder:

- kronologiske sammenhænge,
- analyse, fortolkning og anvendelse af kilder,
- historiebrug og
- anvendelse af faglige begreber.

13.9. Eleverne bedømmes individuelt. Produktet indgår ikke i bedømmelsen. Der gives én karakter til hver elev.

14. Samfundsfag

14.1. Prøven er praktisk/mundtlig.

14.2. Til prøven opgives et alsidigt sammensat stof inden for de områder, som fagets kompetencemål vedrører. Opgivelserne organiseres i emner og temaer med problemstillinger og omfatter tekst og andre udtryksformer. Opgivelserne skal indeholde minimum fem eksempler på andre udtryksformer end tekst. Opgivelserne kan repræsentere stof fra både 8. og 9. klassetrin. Der opgives minimum fire kulturteknikker (redskaber til erkendelse og formidling) – heraf mindst én IT-baseret. Opgivelserne skal primært være på dansk, men korte, letforståelige sætninger kan være på engelsk.

14.3. Eleverne trækker individuelt eller i grupper af 2-3 elever et emne eller tema blandt det opgivne stof, som de aflægger prøve indenfor.

14.4. Efter lodtrækning af et emne eller tema, som finder sted senest 5 skoledage før de skriftlige prøver påbegyndes og tidligst den 1. april, har eleven/gruppen minimum 6 undervisningslektioner med vejledning fra faglæreren til arbejdet med delemne/tema, problemstilling samt produkt. Delemne, problemstilling og produkt skal godkendes af faglæreren forud for afsendelse af tekstopgivelserne og materialer, der ligger til grund for prøven.

14.5. Inden for det lodtrukne emne eller tema indkredser eleven/gruppen et delemne og en problemstilling, som de via kilder fordyber sig i og planlægger en fremlæggelse af. En kildetype, der indgår i et oplæg, skal også indgå i opgivelserne og være på dansk. Som en del af arbejdet fremstiller eleven et produkt, der bidrager til besvarelsen af problemstillingen.

14.6. Ud fra hver problemstilling formulerer læreren 2- 3 analyserende, fortolkende eller perspektiverende spørgsmål, som inddrager fagets kompetenceområder, og som eleverne forud for selve prøven har forberedelsestid til at besvare svarende til 25 minutter for én elev, 40 minutter for grupper af to elever og 55 minutter for grupper af tre elever.

14.7. Eleverne må have alle former for hjælpemidler til rådighed i forberedelsestiden, herunder egne noter, opslagsværker og adgang til internettet.

14.8. Der prøves i at inddrage relevant viden om samfundsforhold, herunder:

- politiske og økonomiske forhold,
- sociale og kulturelle sammenhænge,
- analyse, fortolkning og anvendelse af kilder og
- anvendelse af faglige begreber.

14.9. Eleverne bedømmes individuelt. Produktet indgår ikke i bedømmelsen. Der gives én karakter til hver elev.

15. Kristendomskundskab

15.1. Prøven er praktisk/mundtlig.

15.2. Til prøven opgives et alsidigt sammensat stof inden for de områder, som fagets kompetencemål vedrører. Opgivelserne organiseres i emner og temaer med problemstillinger og omfatter tekst og andre udtryksformer. Opgivelserne skal indeholde minimum fem eksempler på andre udtryksformer end tekst. Opgivelserne kan repræsentere stof fra de seneste to år, hvor eleverne har modtaget undervisning i faget, svarende til 7. eller 8. og 9. klassetrin. Der opgives minimum 4 kulturteknikker (redskaber til erkendelse og formidling) – heraf mindst én IT-baseret.

Opgivelserne skal primært være på dansk, men korte, letforståelige sætninger kan være på engelsk.

15.3. Eleverne trækker individuelt eller i grupper af 2-3 elever et emne eller tema blandt det opgivne stof, som de aflægger prøve indenfor.

15.4. Efter lodtrækning af et emne eller tema, som finder sted senest 5 skoledage før de skriftlige prøver påbegyndes og tidligst den 1. april, har eleven/gruppen minimum 6 undervisningslektioner med vejledning fra faglæreren til arbejdet med delemne/tema, problemstilling samt produkt. Delemne, problemstilling og produkt skal godkendes af faglæreren forud for afsendelse af tekstopgivelserne og materialer, der ligger til grund for prøven.

15.5. Indenfor det lodtrukne emne eller tema indkredser eleven/gruppen et delemne og en problemstilling, som de via kilder fordyber sig i og planlægger en fremlæggelse af. En kildetype, der indgår i et oplæg, skal også indgå i opgivelserne og være på dansk. Som en del af arbejdet fremstiller eleven et produkt, der bidrager til besvarelsen af problemstillingen.

15.6. Ud fra hver problemstilling formulerer læreren 2-3 analyserende, fortolkende eller perspektiverende spørgsmål, som inddrager fagets kompetenceområder, og som eleverne forud for selve prøven har forberedelsestid til at besvare svarende til 25 minutter for én elev, 40 minutter for grupper af 2 elever og 55 minutter for grupper af 3 elever.

15.7. Eleverne må have alle former for hjælpemidler til rådighed i forberedelsestiden – herunder egne noter, opslagsværker og adgang til internettet.

15.8. Der prøves i at inddrage relevant viden om religiøse, etiske og/ eller livsfilosofiske spørgsmål, herunder:

- forhold mellem individ og religion samt religion og samfund,
- kristendom og andre religioner samt livsopfattelser,
- perspektivering til hverdagsliv og/ eller en større sammenhæng og,
- anvendelse af faglige begreber.

15.9. Eleverne bedømmes individuelt. Produktet indgår ikke i bedømmelsen. Der gives én karakter til hver elev.

Bilag 2 - prøvebekendtgørelsen om bedømmere (censorer og eksaminatorer)

Kapitel 6, § 49.

Censor skal

- 1) påse, at prøverne er i overensstemmelse med målene og øvrige krav i reglerne om de pågældende fag,
- 2) medvirke til at påse, at prøverne gennemføres i overensstemmelse med de gældende regler og
- 3) medvirke til at påse, at eleverne får en ensartet og retfærdig behandling, og at deres præstationer får en pålidelig bedømmelse.

Stk. 2. Censor kan stille uddybende spørgsmål til eleven.

Stk. 3. Censor og eksaminator skal gøre notater om præstationen og karakterfastsættelsen til brug for skolens leders behandling af eventuelle klagesager, jf. § 63. Notaterne skal opbevares i et år.

Stk. 4. Konstaterer censor, at kravene efter stk. 1 ikke er opfyldt, eller giver forløbet af prøven censor anledning til at formode, at der har været mangler ved den forudgående undervisning eller vejledning, afgiver censor indberetning herom til skolens leder.

Stk. 5. Skolens leder videresender indberetningen til Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling vedlagt en udtalelse.

Stk. 6. Censor afgiver efter anmodning fra Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling indberetning om prøveafholdelse og prøveresultater.